

Zbyněk Nádeník

O projektivních diferenciálních invariantech rovinné vrstvy křivek

Časopis pro pěstování matematiky, Vol. 78 (1953), No. 3, 229--258

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/117093>

Terms of use:

© Institute of Mathematics AS CR, 1953

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

O PROJEKTIVNÍCH DIFERENCIÁLNÍCH INVARIANTECH ROVINNÉ VRSTVY KŘIVEK

ZBYNĚK NÁDENÍK, Praha.

(Došlo 25. března 1953.)

DT: 513.78

Autor se zabývá projektivní geometrií jednoparametrové soustavy křivek v rovině S_2 , t. zv. vrstvy V křivek. K jejímu studiu užívá metody pohyblivého reperu, vypracované *E. Cartanem*. S vrstvou V je spjata nulová korespondence mezi body A_0 a tečnami křivek (A_0) vrstvy V v bodech A_0 , jež spolu s jistou analytickou příbuzností, v práci označenou P , umožňuje již prostřednictvím okolí 2. řádu bodu A_0 přiřadit každému bodu A_0 svazek kuželoseček, které se navzájem v bodě A_0 hyperoskuluji a s křivkou (A_0) mají v něm styk právě 1. řádu. Pomocí okolí 3. řádu lze v každém bodě A_0 definovat jisté přímky, jež jsou označeny jako první resp. druhé resp. třetí projektivní normály vrstvy V v bodě A_0 ; v každém bodě A_0 existuje právě jedna první, nejvýše dvě různé druhé a nejvýše tři různé třetí projektivní normály vrstvy V . Autor udává jejich geometrický význam a konstruuje pomocí nich některé invarianty vrstvy V . Dále se zabývá vrstvami, u nichž projektivní normály jejich bodů nejsou všechny různé. Podrobnější studium některých z těchto vrstev bude mimo jiné předmětem další práce.

V řadě prací postupně publikovaných v časopise *Чехословацкий математический журнал* se společným názvem *Проективная дифференциальная геометрия соответствий между двумя пространствами*¹⁾ buduje akademik

¹⁾ Dosud vyšlo sedm prací této serie: I ve sv. 2 (77), 1952, str. 91–107; II ve sv. 2 (77), 1952, str. 109–123; III ve sv. 2 (77), 1952, str. 125–148; IV ve sv. 2 (77), 1952, str. 149–166; V ve sv. 2 (77), str. 167–188; VI ve sv. 2 (77), 1952, str. 297–331; VII ve sv. 3 (78), str. 123–137; práce VIII se dokončuje. Práce I až IV vyšly též francouzsky: I v *Časopise pro pěstování matematiky a fysiky*, sv. 74, 1949, str. 32–48; II tamtéž, sv. 75, 1950, str. 123–136; III tamtéž, sv. 75, 1950, str. 137–158. Velmi kladné ocenění prací I–III vyšlo v článku *G. Vaona: Sulla trasformazione linearizzante di una corrispondenza puntuale fra spazi lineari*, *Bolletino della Unione Matematica Italiana*, 1951, str. 293–299, ve kterém je vyložena souvislost citovaných prací s pracemi italských geometrů *E. Bompiani*, *M. Villa* a jiných. Sluší poznamenat, že první krok v této problematice byl učiněn v pracích *O. Borůvky: Géométrie projective des correspondances analytiques entre deux plans projectives* (*Comptes Rendus de l'Académie des Sciences*, sv. 184, 1927, str. 1518–1520); *Sur les correspondances analytiques entre deux plans projectifs* (I, *Publications de la Faculté des Sciences de l'Univ. Masaryk, Brno* 1926, č. 72, 40 str.; II tamtéž, Brno 1927, č. 85, 34 str.); O korespondencích s charakteristickými

E. ČECH obsáhla soustavnou theorii korespondencí mezi dvěma projektivními prostory S_n a S'_n prozatím pro ten případ, že se nečiní žádného předpokladu o vzájemné poloze obou prostorů S_n , S'_n . Theorie důležitého případu $S_n = S'_n$ nebyla dosud předmětem soustavného zkoumání. Vedle tohoto případu však zasluhuje zvláštní pozornosti ten případ, že prostor S'_n je *korelativní* s prostorem S_n . Běží tu tedy o studium *duálních transformací* projektivního prostoru S_n , t. j. takových transformací, které bodu A prostoru S_n přiřazují *nadrovinu* α téhož prostoru. Jestliže nadrovina α neprochází bodem A , jsou zvláště pozoruhodné polární transformace, jejichž theorie je pro $n = 2$ do určité míry budována v citované již *Introduction*, kap. X a dále rozvedena v článku E. Čech: *Quadriques osculatrices à centre donné et leur signification projective*, *Comptes Rendus de la Société des Sciences et des Lettres de Wrocław*, sv. 7, 1952, str. 1—9. Jestliže však nadrovina α prochází bodem A , dostáváme (v terminologii E. Čecha) *nulové transformace* prostoru S_n , které s projektivního hlediska nebyly dosud soustavně studovány. Z prací VI, VII, VIII citované serie E. Čecha vysvítá, že vlastnosti nulových transformací hrají důležitou pomocnou úlohu v obecné theorii projektivních korespondencí mezi S_n a S'_n . Obecněji rozumíme nulovou korespondencí takovou transformaci, která bodu A prostoru S_n přiřazuje lineární podprostor (určité dimense m , $1 \leq m \leq n - 1$) v S_n incidentní s bodem A . Důležitým (a pro $n = 2$ jedině možným) zvláštním případem theorie nulových korespondencí prostoru S_n je projektivní studium soustavy ∞^1 nadploch (vrstvy nadploch v terminologii E. Čecha). Pro $n = 2$ máme studium vrstvy křivek v projektivní rovině S_2 , které je právě předmětem této práce.

Na podnět E. Čecha jsem zpracoval dané thema elementárně tak, aby na konkrétním případě jasně vynikla užitečnost a dosah method zesnulého velkého geometra E. CARTANA.

1. Necht v projektivní rovině S_2 , v níž jsou zavedeny homogenní souřadnice x_0, x_1, x_2 , které zkráceně budeme psát jen x , je dán jednoparametrový systém Σ křivek, analyticky vyjádřený rovnicemi

$$x = x(u, v),$$

kde $x(u, v)$ jsou analytické funkce, v nichž v je parametr křivky v systému Σ a u parametr na křivce systému. Předpokládejme, že alespoň v nějaké oblasti T projektivní roviny S_2 každým bodem prochází právě jedna křivka systému Σ regulární v této oblasti. Takový systém nazveme pak v oblasti T podle E. Čecha *vrstvou V křivek* (v T); příležitostně budeme též říkat, že vrstva V

křivkami o rovnici $dx^2 - dy^2 = 0$ (Časopis pro pěstování matematiky a fysiky, sv. 57, 1928, str. 183—185); všechny tyto práce vznikly z iniciativy E. Čecha. Další problematika byla nastíněna E. Čechem již 1931 ve spise *G. Fubini a E. Čech*, *Introduction à la géométrie projective différentielle des surfaces*, kap. X.

je (v T) tvořena křivkami systému Σ . Přiřadíme každému bodu x z T (budeme jej též nazývat bodem vrstvy V) tečnu $\left[x \frac{\partial}{\partial u} x \right]$ té křivky vrstvy V , která jím prochází. Dostaneme tak jednoznačnou korespondenci mezi body a tečnami křivek vrstvy V ; nazveme ji *nulovou korespondencí* N . V dalším budeme vyšetřovat pouze lokální vlastnosti vrstvy V anebo nulové korespondence N .

2. Každému bodu x vrstvy V přiřadíme repery $A_0 A_1 A_2$, pro které platí obecně

$$\left. \begin{aligned} dA_0 &= \omega_{00}A_0 + \omega_{01}A_1 + \omega_{02}A_2, \\ dA_1 &= \omega_{10}A_0 + \omega_{11}A_1 + \omega_{12}A_2, \\ dA_2 &= \omega_{20}A_0 + \omega_{21}A_1 + \omega_{22}A_2, \end{aligned} \right\} \quad (2,1)$$

a které podrobíme těmto podmínkám: 1. Bod A_0 je geometricky identický s bodem x ; 2. přímka $[A_0 A_1]$ je tečna v bodě x té křivky vrstvy V , která jím prochází; 3. žádáme, aby $[A_0 A_1 A_2] = 1$, t. j.

$$\omega_{00} + \omega_{11} + \omega_{22} = 0. \quad (2,2)$$

Takto zvolené repery, které nazveme *repery 1. řádu*, závisí na dvou parametrech podstatných u, v a pěti parametrech sekundárních. Každá z devíti Pfaffových forem ω_{rs} ($0 \leq r, s \leq 2$) je lineární kombinací diferenciálů všech sedmi parametrů (hlavních a sekundárních), a tudíž mezi formami ω_{rs} , jež určují repery 1. řádu, existují právě dvě nezávislé relace. Jedna z nich je ovšem rovnice (2,2) a druhou odvodíme.

Jestliže $u = \text{konst.}$, $v = \text{konst.}$, je bod A_0 geometricky pevný, a tedy podle (2,1₁) $\omega_{01} = \omega_{02} = 0$, takže tyto formy, jež označíme

$$\omega_1 = \omega_{01}, \quad \omega_2 = \omega_{02},$$

jsou lineárními kombinacemi diferenciálů pouze hlavních parametrů a jak se snadno zjistí, jsou nezávislé, t. j.

$$[\omega_1 \omega_2] \neq 0. \quad (2,3)$$

Při $v = \text{konst.}$, t. j. na pevné křivce naší vrstvy V , je podle podmínky 2. pro repery (2,1) $\omega_2 = 0$. Je tedy forma ω_2 násobkem diferenciálu dv :

$$\omega_2 = k dv, \quad (2,4)$$

kde $k \neq 0$ je nějaká skalární funkce hlavních i sekundárních parametrů. Vnějším diferencováním rovnice (2,4) podle rovnic struktury projektivní roviny dostaneme

$$[\omega_{12} \omega_1] + [d \log k - \omega_{00} + \omega_{22}, \omega_2] = 0.$$

Je tedy podle Cartanova lemmatu:

$$\omega_{12} = a_1 \omega_1 + a_2 \omega_2, \quad (2,5)$$

$$d \log k - \omega_{00} + \omega_{22} = a_2 \omega_1 + a_3 \omega_2. \quad (2,6)$$

Rovnice (2,5) je hledaná relace mezi ω_{rs} .

Označme podle E. Cartana symbolem δ diferenciaci, při níž považujeme hlavní parametry za konstantní, a položme

$$\omega_{rs}(d) = \omega_{rs}, \quad \omega_{rs}(\delta) = e_{rs} \quad (0 \leq r, s \leq 2).$$

Zřejmě

$$e_{01} = e_{02} = 0 \quad (2,7)$$

a podle (2,2) a (2,5)

$$\left. \begin{aligned} e_{00} + e_{11} + e_{22} &= 0, \\ e_{12} &= 0. \end{aligned} \right\} \quad (2,8)$$

Poněvadž

$$\left. \begin{aligned} [d\omega_{12}] &= a_1[\omega_{11} - \omega_{22}, \omega_1] + [\omega_{10} + a_2(\omega_{11} - \omega_{22}), \omega_2], \\ [d\omega_1] &= [\omega_{00} - \omega_{11}, \omega_1] - [\omega_{21}, \omega_2], \\ [d\omega_2] &= [a_2\omega_1 + \omega_{00} - \omega_{22}, \omega_2], \end{aligned} \right\} \quad (2,9)$$

je

$$\left. \begin{aligned} \delta\omega_{12} &= a_1(e_{11} - e_{22})\omega_1 + (e_{10} + a_2e_{11} - e_{22})\omega_2, \\ \delta\omega_1 &= (e_{00} - e_{11})\omega_1 - e_{21}\omega_2, \\ \delta\omega_2 &= (e_{00} - e_{22})\omega_2. \end{aligned} \right\} \quad (2,10)$$

Diferencujeme-li rovnici (2,5) pouze vzhledem k sekundárním parametrům, dostaneme tedy v důsledku (2,3):

$$\left. \begin{aligned} \delta a_1 - 3e_{11}a_1 &= 0, \\ \delta a_2 - e_{21}a_1 + (e_{00} - e_{11})a_2 - e_{10} &= 0. \end{aligned} \right\} \quad (2,11)$$

Devět forem e_{rs} ($0 \leq r, s \leq 2$) je lineárními kombinacemi diferenciálů pěti sekundárních parametrů, a tedy mezi e_{rs} existují právě čtyři nezávislé relace. Jsou to (2,7) a (2,8). Formy

$$e_{11}, e_{21}, e_{00} - e_{11}, e_{10} \quad (2,12)$$

jsou tedy nezávislé a diferenciálům sekundárních parametrů lze dát takové hodnoty, že se anulují všechny formy (2,12) až na jednu. Takto dostaneme podle (2,11) pro a_1, a_2 čtyři infinitesimální transformace o symbolech

$$a_1 \frac{\partial}{\partial a_1}, \quad a_1 \frac{\partial}{\partial a_2}, \quad a_2 \frac{\partial}{\partial a_2}, \quad \frac{\partial}{\partial a_2}.$$

Za předpokladu

$$a_1 \neq 0 \quad (2,13)$$

můžeme tedy položit

$$a_1 = 1, \quad a_2 = 0, \quad (2,14)$$

takže podle (2,5)

$$\omega_{12} = \omega_1. \quad (2,15)$$

Repery 1. řádu, pro které platí (2,15), nazveme *repery 2. řádu* (vrstvy V). Dříve než nalezneme geometrický význam relací (2,13) a (2,14), zodpovíme jednu otázku, týkající se nulové korespondence N .

3. Položme

$$\alpha_0 = [A_2 A_1], \quad \alpha_1 = [A_0 A_2], \quad \alpha_2 = [A_1 A_0], \quad (3,1)$$

takže podle (2,1)

$$\left. \begin{aligned} d\alpha_0 &= -\omega_{00}\alpha_0 - \omega_{10}\alpha_1 - \omega_{20}\alpha_2, \\ d\alpha_1 &= -\omega_{10}\alpha_0 - \omega_{11}\alpha_1 - \omega_{21}\alpha_2, \\ d\alpha_2 &= -\omega_{20}\alpha_0 - \omega_{12}\alpha_1 - \omega_{22}\alpha_2. \end{aligned} \right\} \quad (3,2)$$

V nulové korespondenci N jsou při označení (3,1) zřejmě sdruženy bod A_0 a přímka α_2 . Definujme dále analytickou příbuznost P relacemi

$$PA_0 = \alpha_2, \quad PA_1 = \varepsilon_1 \alpha_1, \quad PA_2 = \varepsilon_2 \alpha_0, \quad (3,3)$$

kde

$$\varepsilon_1, \varepsilon_2 = \pm 1$$

a zkoumejme, zda je možno volit vrcholy A_1, A_2 reperů 1. řádu tak, aby tato příbuznost P byla — ve známém smyslu definovaném E. Čechem — tečnou příbuzností ke korespondenci N v bodě A_0 . Podmínka pro to, totiž

$$P dA_0 = d\alpha_2 + \lambda \alpha_2,$$

je podle (2,1₁), (3,2₃) a (3,3) vyjádřena relací

$$\omega_{00}\alpha_2 + \varepsilon_1\omega_{10}\alpha_1 + \varepsilon_2\omega_{20}\alpha_0 = -\omega_{20}\alpha_0 - \omega_{12}\alpha_1 - \omega_{22}\alpha_2 + \lambda \alpha_2.$$

V důsledku lineární nezávislosti přímek $\alpha_0, \alpha_1, \alpha_2$ je splněna tehdy a jen tehdy, když

$$\varepsilon_2 = -1, \quad (3,4)$$

$$\omega_{12} = -\varepsilon_1\omega_{10},$$

$$\lambda = -\omega_{11}. \quad (3,5)$$

Snadno se zjistí, že rovnice (3,4) je v involuci a její řešení závisí na jedné funkci dvou argumentů, což je nám ostatně již známo z odst. 2.

Můžeme tedy říci: *K nulové korespondenci N , určené jakoukoliv vrstvou V , existují tečné příbuznosti P definované jen relacemi tohoto tvaru (3,3):*

$$PA_0 = \alpha_2, \quad PA_1 = \pm \alpha_1, \quad PA_2 = -\alpha_0.$$

Poznamenejme, že při $\varepsilon_2 = 1$ a jen tehdy je příbuznost (3,3) polarita vůči kuželosečce (K) resp. (L), kde

$$K = A_0 + tA_1 + \frac{1}{2}t^2 A_2 \quad (3,6)$$

resp.

$$L = -A_0 + tA_1 + \frac{1}{2}t^2 A_2, \quad (3,7)$$

podle toho, zdali $\varepsilon_1 = -1$ resp. $\varepsilon_1 = 1$ (t je ovšem parametr bodu na kuželosečce). To znamená, že *k nulové korespondenci N neexistuje tečná polarita.*

Volba $\varepsilon_1 = 1$ nebo $\varepsilon_1 = -1$ je geometricky bezvýznamná. Zvolíme pro další úvahy

$$\varepsilon_1 = -1 \quad (3,8)$$

a kuželosečku (3,7) nazveme *basí příbuznosti P*, definované relacemi

$$PA_0 = \alpha_2, \quad PA_1 = -\alpha_1, \quad PA_2 = -\alpha_0. \quad (3,9)$$

4. Vyšetříme nyní geometrický význam předpokladu (2,13) a pak volby (2,14).

Ve vrstvě V je její křivka (A_0) procházející bodem A_0 definována rovnicí

$$\omega_2 = 0, \quad (4,1)$$

t. j. $v = \text{konst.}$ Při platnosti rovnice (4,1) formy ω_{rs} ($0 \leq r, s \leq 2$) označíme $\bar{\omega}_{rs}$. Je tedy podle (2,2) a (2,5)

$$\bar{\omega}_{00} + \bar{\omega}_{11} + \bar{\omega}_{22} = 0, \quad \bar{\omega}_{12} = a_1 \bar{\omega}_{01},$$

a ovšem

$$\bar{\omega}_{02} = 0.$$

Z relací (2,1) plyne pak snadno (d znamená nyní diferencování při $v = \text{konst.}$):

$$\left. \begin{aligned} dA_0 &= \bar{\omega}_{00}A_0 + \bar{\omega}_{01}A_1, \\ d^2A_0 &= (d\bar{\omega}_{00} + \bar{\omega}_{00}^2 + \bar{\omega}_{01}\bar{\omega}_{10})A_0 + (d\bar{\omega}_{01} - \bar{\omega}_{01}\bar{\omega}_{22})A_1 + a_1\bar{\omega}_{01}^2A_2. \end{aligned} \right\} (4,2)$$

V jistém okolí bodu A_0 platí pro bod A křivky (A_0) rozvoj

$$A = A_0 + dA_0 + \frac{1}{2}d^2A_0 + \dots,$$

takže v reperu $A_0A_1A_2$ má bod A souřadnice:

$$\left. \begin{aligned} y_0 &= 1 + \bar{\omega}_{00} + \frac{1}{2}(d\bar{\omega}_{00} + \bar{\omega}_{00}^2 + \bar{\omega}_{01}\bar{\omega}_{10}) + (3), \\ y_1 &= \bar{\omega}_{01} + \frac{1}{2}(d\bar{\omega}_{01} - \bar{\omega}_{01}\bar{\omega}_{22}) + (3), \\ y_2 &= \frac{1}{2}a_1\bar{\omega}_{01}^2 + (3), \end{aligned} \right\} (4,3)$$

kde (n) značí výraz řádu alespoň n v diferenciálech parametru u a parametrů sekundárních (bodům A_0, A_1, A_2 přisuzujeme zde souřadnice (1, 0, 0), resp. (0, 1, 0), resp. (0, 0, 1); podobně i v následujícím).

Podle (3,2₃) a (2,5) znamená $a_1 = 0$, že při (4,1) je přímka α_2 geometricky pevná. Znamená tedy předpoklad (2,13) *vyloučení přímkových vrstev*, t. j. vrstev, tvořených vesměs přímkami. Geometrie takové vrstvy se ovšem redukuje na geometrii křivky, která je obálkou jejích přímek. Při vrstvě V , která není přímková, existuje v oblasti T vždy oblast $T' \subset T$, v níž žádná křivka vrstvy V nemá inflexní bod. Pro jednoduchost budeme v dalším předpokládat $T' = T$.

Kuželosečka

$$K = A_0 + tA_1 + \frac{1}{2}t^2A_2 \quad (3,6)$$

má v reperu $A_0A_1A_2$ rovnici

$$y_1^2 - 2y_0y_2 = 0.$$

Podle (4,3) je

$$y_1^2 - 2y_0y_2 = (1 - a_1)\bar{\omega}_{01}^2 + (3), \quad (4,4)$$

takže volbou

$$a_1 = 1 \quad (2,14_1)$$

dosáhneme, že kuželosečka (3,6) má s křivkou (A_0) vrstvy V v bodě A_0 styk alespoň 2. řádu.

Síť kuželoseček, z nichž každá má v bodě A_0 s křivkou (A_0) styk 2. řádu, označíme Σ_2 . V reperu $A_0A_1A_2$ má tato síť při (2,14₁) podle (4,3) a (4,4) rovnici

$$y_1^2 - 2y_0y_2 + 2\lambda y_1y_2 + \mu y_2^2 = 0, \quad (4,5)$$

kde λ a μ jsou parametry. Involutorní centrickou kolineací se středem v bodě A_0 a osou v libovolné přímce neprocházející bodem A_0 přejde síť (4,5) v síť

$$y_1^2 + 2y_0y_2 + 2\lambda'y_1y_2 + \mu'y_2^2 = 0, \quad (4,6)$$

která, jak se jednoduchým výpočtem zjistí, je nezávislá na volbě osy uvedené kolineace. Síť (4,6) označíme Σ'_2 . V ní je obsažena i kuželosečka $y_1^2 + 2y_0y_2 = 0$, t. j. kuželosečka

$$L = -A_0 + tA_1 + \frac{1}{2}t^2 A_2. \quad (3,7)$$

Z výsledků odst. 3., z (2,5), (3,4) a (3,8) je dále zřejmé, že při volbě

$$a_1 = 1, \quad a_2 = 0 \quad (2,14)$$

a jen při ní je příbuznost P určená relacemi

$$PA_0 = \alpha_2, \quad PA_1 = -\alpha_1, \quad PA_2 = -\alpha_0 \quad (3,9)$$

tečná k nulové korespondenci N v bodě A_0 . Vyšetříme nyní, co tvoří base těchto příbuzností.

Diferencujeme-li vnějším způsobem rovnici (2,5), dostaneme

$$[3a_1\omega_{11} - da_1, \omega_1] + [\omega_{10} + a_1\omega_{21} - da_2 + a_2(\omega_{11} - \omega_{00}) + a_2^2\omega_1, \omega_2] = 0.$$

Použijeme-li na tuto rovnici Cartanova lemmatu, zjistíme podle (2,7), že z volby (2,14) plyne

$$e_{11} = 0, \quad e_{10} + e_{21} = 0. \quad (4,7)$$

První rovnice, k níž vede volba $a_1 = \text{konst.} \neq 0$, nemá geometrický význam. Abychom našli význam druhé rovnice (4,7), uvažme, že pro repery 2. řádu téhož bodu A_0 platí podle (2,1), (2,7), (2,8) a (4,7):

$$\begin{aligned} \delta A_0 &= e_{00}A_0, \\ \delta A_1 &= e_{10}A_0, \\ \delta A_2 &= e_{20}A_0 - e_{10}A_1 - e_{00}A_2. \end{aligned} \quad (4,8)$$

Z těchto relací ihned plyne: Je-li bod A_1 geometricky pevný, pohybuje se bod A_2 po geometricky pevné přímce α_1 a naopak; a je-li bod A_2 geometricky pevný, platí totéž o přímce α_0 a naopak. To však znamená, že bodu A_0 je prostřednictvím reperů 2. řádu přiřazena korespondence, jež bodu A_2 , ne-

ležícímu na tečné křivky (A_0) vrstvy V v bodě A_0 , přiřazuje určitou přímku α_0 . Dokážeme, že křivky této korespondence (t. j. křivky, které v každém svém bodě A_2 se dotýkají přímky α_0 odpovídající bodu A_2), které jsou podle (4,8) dány diferenciální rovnicí

$$e_{20} = 0,$$

jsou kuželosečky, tvořící base příbuzností (3,9). Zvolíme-li $A_2A_1A_0$ za jejich reper v bodě A_2 , vidíme snadno, že tento reper závisí už pouze na jednom sekundárním parametru a že je geometricky fixován. Poněvadž

$$[\delta e_{00}] = 0,$$

jak plyne z (2,7), je e_{00} úplný diferenciál, takže poslední sekundární parametr můžeme volit tak, aby

$$e_{00} = 0.$$

Křivky (A_2) uvažované korespondence jsou pak dány rovnicemi

$$\delta A_2 = -e_{10}A_1, \quad \delta A_1 = e_{10}A_0, \quad \delta A_0 = 0 \quad (e_{10} \neq 0).$$

Položíme-li $e_{10} = \delta t'$, dostaneme

$$A_1 = t'A_0 + C_1, \quad A_2 = -\frac{1}{2}t'^2 A_0 - t'C_1 + C_2, \quad (4,9)$$

kde C_1, C_2 jsou (při $e_{20} = 0$) analyticky pevné body. Tím, že položíme ještě $tt' = 2$ a $\frac{1}{2}t'^2 C_2 = L$, získáme z (4,9)

$$L = -A_0 + tA_1 + \frac{1}{2}t^2 A_2. \quad (3,7)$$

Tato rovnice však znamená, že křivky vyšetřované korespondence patří do sítě Σ'_2 a jsou basemi příbuzností (3,9). Tvoří ovšem jednoparametrický systém, který označíme Σ'_3 . Poněvadž pak, jak jsme výše zjistili, při geometricky pevném bodu A_1 je geometricky pevná i přímka α_1 , mají kuželosečky systému Σ'_3 touž poláru pro libovolný bod přímky α_2 , takže tvoří svazek kuželoseček, které mají navzájem v bodě A_0 styk 3. řádu.

Tím jsou úplně charakterisovány repery 2. řádu.

Uvedme výslovně, že pomocí příbuznosti P , definované relacemi (3,9), jsme vybrali ze sítě Σ'_3 , kterou ke každému bodu A_0 nějaké křivky vrstvy V lze sestrojiti již pomocí jeho okolí 2. řádu, svazek Σ'_3 , jinými slovy, *každému bodu A_0 křivky vrstvy V lze přiřadit projektivně invariantním způsobem již pomocí jeho okolí 2. řádu svazek kuželoseček, které mají navzájem v bodě A_0 styk 3. řádu.*

Nyní budeme studovat rovnici $\omega_{12} = \omega_1$.

5. Z rovnice

$$\omega_{12} = \omega_1, \quad (2,15)$$

charakterisující repery 2. řádu, dostaneme vnějším diferencováním

$$3[\omega_{11}\omega_1] + [\omega_{10} + \omega_{21}, \omega_2] = 0,$$

a tedy pomocí Cartanova lemmatu

$$\left. \begin{aligned} 3\omega_{11} &= 2(\omega_{11} - \omega_{00}) - (\omega_{22} - \omega_{00}) = b_1\omega_1 + b_2\omega_2, \\ \omega_{10} + \omega_{21} &= b_2\omega_1 + b_3\omega_2. \end{aligned} \right\} \quad (5,1)$$

Tyto relace jsou fundamentální pro všechna další vyšetřování. Podle (2,7) z nich plyne

$$e_{11} = 0, \quad e_{10} + e_{21} = 0, \quad (4,7)$$

takže zbývají 3 nefixované sekundární parametry.

Diferencujeme-li vnějším způsobem relace (5,1), získáme rovnice

$$\left. \begin{aligned} [db_1 - 3(\omega_{10} - \omega_{21}) - b_1(\omega_{11} - \omega_{00}), \omega_1] + \\ + [db_2 - b_1\omega_{21} - b_2(\omega_{22} - \omega_{00}), \omega_2] &= 0, \\ [db_2 - b_1\omega_{21} - b_2(\omega_{22} - \omega_{00}), \omega_1] + \\ + [db_3 - 2b_2\omega_{21} - b_3(\omega_{11} - \omega_{00}) - b_3(\omega_{22} - \omega_{00}) + b_2^2\omega_1, \omega_2] &= 0, \end{aligned} \right\} \quad (5,2)$$

z nichž opět plyne:

$$\left. \begin{aligned} db_1 - 3(\omega_{10} - \omega_{21}) - b_1(\omega_{11} - \omega_{00}) &= c_1\omega_1 + c_2\omega_2, \\ db_2 - b_1\omega_{21} - b_2(\omega_{22} - \omega_{00}) &= c_2\omega_1 + c_3\omega_2, \\ db_3 - 2b_2\omega_{21} - b_3(\omega_{11} - \omega_{00}) - b_3(\omega_{22} - \omega_{00}) + b_2^2\omega_1 &= c_3\omega_1 + c_4\omega_2. \end{aligned} \right\} \quad (5,3)$$

Vzhledem k (2,7), (2,8) a (4,7) získáme z (5,3):

$$\left. \begin{aligned} \delta b_1 &= 6e_{10} - e_{00}b_1, \\ \delta b_2 &= -e_{10}b_1 - 2e_{00}b_2, \\ \delta b_3 &= -2e_{10}b_2 - 3e_{00}b_3. \end{aligned} \right\} \quad (5,4)$$

Poněvadž podle (2,7), (2,8) a (4,7) formy e_{00} , e_{10} jsou ještě nezávislé, jsou při změně sekundárních parametrů koeficienty b_1 , b_2 , b_3 vázány infinitesimálními transformacemi o symbolech

$$-b_1 \frac{\partial}{\partial b_1} - 2b_2 \frac{\partial}{\partial b_2} - 3b_3 \frac{\partial}{\partial b_3} \quad \text{resp.} \quad 6 \frac{\partial}{\partial b_1} - b_1 \frac{\partial}{\partial b_2} - 2b_2 \frac{\partial}{\partial b_3}.$$

Příslušné konečné rovnice jsou:

$$b_1 = b_1^0 e^{-\mu}, \quad b_2 = b_2^0 e^{-2\mu}, \quad b_3 = b_3^0 e^{-3\mu} \quad (5,5)$$

resp.

$$\left. \begin{aligned} b_1 &= 6\lambda + b_1^0, \\ b_2 &= -3\lambda^2 - b_1^0\lambda + b_2^0, \\ b_3 &= 2\lambda^3 + b_1^0\lambda^2 - 2b_2^0\lambda + b_3^0; \end{aligned} \right\} \quad (5,6)$$

b_1^0 , b_2^0 , b_3^0 jsou integrační konstanty.

Podle relací (5,6) lze vždy vhodnou volbou zbývajících sekundárních parametrů anulovat alespoň jeden libovolný koeficient b_i ($i = 1, 2, 3$), a je-li ze zbývajících koeficientů alespoň jeden různý od nuly, pak podle relací (5,5)

lze mu dát libovolnou nenulovou numerickou hodnotu. S výjimkou případu, kdy anulováním jednoho koeficientu b_i se anulují i zbývající dva, znamená právě uvedená volba koeficientů b_i fixování dalších dvou sekundárních parametrů (ve vyloučeném případě jednoho), takže pak zbývá jediný poslední sekundární parametr (ve vyloučeném případě dva).

Z relací (4,8) a (5,4) je zřejmé, že fixování sekundárního parametru podle kterékoli z relací (5,5) nemá geometrický význam. Avšak z těchto relací plyne, že anulování kteréhokoliv z koeficientů b_i znamená geometricky pevnou volbu bodu A_1 , a tedy i přímky $\alpha_1 = [A_0A_2]$ ve všech reperech 2. řádu (4,8), příslušných bodu A_0 . Při volbě $b_1 = 0$ resp. $b_2 = 0$ resp. $b_3 = 0$ nazveme přímku $\alpha_1 = [A_0A_2]$ první resp. druhou resp. třetí projektivní normálou vrstvy V v bodě A_0 anebo krátce jen první až třetí projektivní normálou, nebude-li obav z nedorozumění. Z relací (5,6) je zřejmé, že v každém bodu A_0 existuje právě jedna první projektivní normála, nejvýše dvě různé druhé a nejvýše tři různé třetí projektivní normály vrstvy V . i -tou projektivní normálu ($i = 1, 2, 3$) budeme značit n_i .

Křivky, které v každém svém bodě se dotýkají projektivní normály n_i vrstvy V v tom bodě, tvoří zřejmě vrstvu, kterou označíme $S^{(1)}$. Analogickým způsobem definují druhé resp. třetí projektivní normály (nejvýše) dvojnásobnou resp. trojnásobnou síť křivek, kterou označíme $S^{(2)}$ resp. $S^{(3)}$; r -násobnou síť ($r = 1, 2, 3$) rozumíme systém r různých vrstev v nějaké oblasti roviny S_2 , kde každým jejím bodem prochází právě r křivek toho systému, z nichž každá má v něm různou tečnu. Vrstvy sítě $S^{(2)}$ resp. $S^{(3)}$ označíme $S^{(2j)}$ ($j = 1, 2$) resp. $S^{(3i)}$ ($i = 1, 2, 3$).

Vyšetříme nyní geometrický význam normál n_1, n_2, n_3 .

Užijeme označení, zavedeného na začátku odst. 4. Z (4,2) a (2,1) plyne při (2,14₁) a $\omega_2 = 0$:

$$d^3A_0 = (\cdot)A_0 + (\cdot)A_1 + 3\bar{\omega}_{01}d\bar{\omega}_{01}A_2$$

(koeficienty při A_0, A_1 nás nezajímají), takže rovnici (4,3₃) lze takto doplnit:

$$y_2 = \frac{1}{2}\bar{\omega}_{01}^2 + \frac{1}{2}\bar{\omega}_{01}d\bar{\omega}_{01} + (4). \quad (5,7)$$

Z (4,3₁), (4,3₂) a (5,7) vychází

$$y_1^2 - 2y_0y_2 = \bar{\omega}_{01}^2\bar{\omega}_{11} + (4). \quad (5,8)$$

Avšak podle (5,1₁) je $\bar{\omega}_{11} = 0$ tehdy a jen tehdy, když $b_1 = 0$, neboť $\bar{\omega}_{01} \neq 0$. Z toho a (5,8) plyne geometrický význam první projektivní normály vrstvy V v bodě A_0 . Je to jediná přímka jdoucí bodem A_0 , která má tu vlastnost, že involutorní centrická kolineace se středem na této přímce a osou v tečné křivky (A_0) vrstvy V v jejím bodě A_0 transformuje svazek Σ'_3 ve svazek kuželoseček Σ_3 , které všechny mají s křivkou (A_0) v bodě A_0 styk 3. řádu.

Anulováním koeficientu b_2 nebo b_3 přiřazujeme bodu A_0 křivky (A_0) vrstvy V prostřednictvím reperů 2. řádu projektivně invariantním způ-

sobem přímky $\alpha_1 = [A_0A_2]$ a každému jejímu bodu A_2 různému od A_0 přímku α_0 , totiž tečnu kuželosečky svazku Σ'_3 v jejím průsečíku s přímkou α_1 (různém od A_0). Uvažujme nyní křivku Γ , která nemusí patřit mezi křivky vrstvy V a která není přímkou. Pak s touto křivkou můžeme spojit pomocí jejích bodů, které patří křivkám vrstvy V , způsobem právě uvedeným nulovou korespondenci N^* , definovanou jednoznačně alespoň v jisté oblasti roviny S_2 , pro niž můžeme psát:

$$N^*A_2 = -\alpha_0.$$

Poněvadž podle (3,9₃) $PA_2 = -\alpha_0$, má korespondence N^* s přibuzností P v bodě A_2 analytický styk 1. řádu tehdy a jen tehdy, když

$$P dA_2 = dN^*A_2 + \mu N^*A_2 = -d\alpha_0 - \mu\alpha_0, \quad (5,9)$$

z čehož plyne podle (2,1₃), (3,9) a (3,2₁):

$$\omega_{10} + \omega_{21} = 0$$

čili podle (5,1₂)

$$b_2\omega_1 + b_3\omega_2 = 0. \quad (5,10)$$

(5,10) je nutná a postačující podmínka pro to, aby korespondence N^* , spojená prostřednictvím přímek α_1 s křivkou Γ , splňovala relaci (5,9) (t. j. měla s přibuzností P analytický styk 1. řádu v libovolném bodě $A_2 \neq A_0$ přímky α_1). Rovnice (5,10) je splněna identicky tehdy a jen tehdy, když

$$b_2 = b_3 = 0;$$

to znamená, že pouze v případě, kdy (v každém bodě vrstvy V) splývá druhá projektivní normála se třetí v přímce α_1 , korespondence N^* spojená s libovolnou křivkou Γ splňuje relaci (5,9).

Vylučme v dalším tuto možnost. Volíme-li $b_2 = 0$, je podle (5,10) $\omega_2 = 0$. To znamená, že bereme-li za přímky α_1 tečny jedné z vrstev sítě $S^{(3)}$, lze relaci (5,9) vyhovět jen tak, že za křivku Γ vezmeme kteroukoliv křivku vrstvy V .

Při $b_3 = 0$ je podle (5,10) pro křivku Γ

$$\omega_1 = 0. \quad (5,11)$$

Podle (2,1₁) jsou touto rovnicí dány křivky, které se v bodě A_0 dotýkají přímky $\alpha_1 = [A_0A_2]$. Volme za přímky α_1 tečny jedné z vrstev sítě $S^{(3)}$, o níž nejdříve předpokládejme, že není přímková. Tato volba znamená $b_3 = 0$, a rovnicí (5,9) lze tudíž v tomto případě splnit jen tak, že za křivku Γ volíme některou křivku vybrané nepřímkové vrstvy sítě $S^{(3)}$.

Nyní předpokládejme, že tato vrstva je přímková. Pak je podle (3,2₂) a (5,11) $[\omega_{21}\omega_1] = 0$, a tedy podle (5,1₂) i $[\omega_{10}\omega_1] = 0$. Z toho a z (2,1₂) plyne, že v tomto případě patří k přímce α_1 též (geometrický) bod A_1 , jinak řečeno, přímka $\alpha_1 \equiv n_3$ má též pól vzhledem ke všem svazkům Σ'_3 , příslušným jejím bodům, uvažovaným jako body křivek vrstvy V .

Je zřejmé, že uvedené vlastnosti projektivních normál jsou pro ně charakteristické. Jinými jejich vlastnostmi se ještě budeme zabývat v odst. 8., 9. a 16.

6. Uvažujme přímku, procházející libovolným bodem A_0 vrstvy V

$$[A_0, \omega_1 A_1 + \omega_2 A_2]. \quad (6,1)$$

Vyšetříme, kdy je první, druhou anebo třetí projektivní normálou vrstvy V v bodě A_0 .

Poněvadž všechny tyto normály jsou vždy různé od tečny křivky vrstvy V v bodě A_0 , můžeme předpokládat

$$\omega_2 \neq 0.$$

Položme pak

$$\lambda = -\frac{\omega_1}{\omega_2}$$

a dosadíme za λ do pravých stran relací (5,6). Až na nenulové faktory dostaneme formy (píšeme b_i místo b_i^0 ; $i = 1, 2, 3$)

$$\left. \begin{aligned} \varphi_1 &= -6\omega_1 + b_1\omega_2, \\ \varphi_2 &= -3\omega_1^2 + b_1\omega_1\omega_2 + b_2\omega_2^2, \\ \varphi_3 &= -2\omega_1^3 + b_1\omega_1^2\omega_2 + 2b_2\omega_1\omega_2^2 + b_3\omega_2^3. \end{aligned} \right\} \quad (6,2)$$

Z (2,10), (4,7) a (2,8₁) plyne

$$\delta\omega_1 = e_{00}\omega_1 + e_{10}\omega_2, \quad \delta\omega_2 = 2e_{00}\omega_2. \quad (6,3)$$

Užijeme-li relací (5,4) a (6,3), snadno zjistíme, že při změně zbývajících tří nefixovaných sekundárních parametrů, totiž v reperech 2. řádu, platí

$$\delta\varphi_1 = e_{00}\varphi_1, \quad \delta\varphi_2 = 2e_{00}\varphi_2, \quad \delta\varphi_3 = 3e_{00}\varphi_3. \quad (6,4)$$

Z těchto vztahů plyne, že přímka (6,1) je tehdy a jen tehdy první resp. druhou resp. třetí projektivní normálou vrstvy V v bodě A_0 , jestliže

$$\varphi_1 = 0 \quad \text{resp.} \quad \varphi_2 = 0 \quad \text{resp.} \quad \varphi_3 = 0. \quad (6,5)$$

Tyto rovnice jsou tudíž i diferenciálními rovnicemi vrstvy $S^{(1)}$ resp. sítí $S^{(2)}, S^{(3)}$.

Podle (6,4) jsou formy $\varphi_1, \varphi_2, \varphi_3$ invarianty 3. řádu. Lze z nich utvořit dva nezávislé absolutní invarianty 3. řádu, totiž

$$\frac{\varphi_2}{\varphi_1^2} \quad \text{a} \quad \frac{\varphi_3}{\varphi_1^3}.$$

Mezi přímkami (6,1) je tečna křivky vrstvy V v bodě A_0 charakterisována rovnicí $\omega_2 = 0$. Je tedy podle (6,2) dvojice druhých projektivních normál resp. první projektivní normála vrstvy V v bodě A_0 první resp. druhou polárou tečny křivky vrstvy V v bodě A_0 vzhledem ke trojici třetích projektivních normál vrstvy V v bodě A_0 . Speciálně tečna křivky a první a druhé projektivní normály tvoří harmonickou čtveřinu.

Resultant forem φ_1, φ_2 resp. φ_1, φ_3 resp. φ_2, φ_3 označíme R_{12} resp. R_{13} resp. R_{23} . Jest:

$$\left. \begin{aligned} R_{12} &= b_1^3 + 12b_2, \\ R_{13} &= b_1^3 + 18b_1b_2 + 54b_3, \\ R_{23} &= b_1^3b_3 - b_1^2b_2 + 18b_1b_2b_3 - 16b_2^3 + 27b_3^3, \end{aligned} \right\} \quad (6,6)$$

a jak se snadno zjistí,

$$R_{12}^3 - R_{13}^2 + 108R_{23} = 0. \quad (6,7)$$

Resultanty (6,6) musí být invarianty 3. řádu; a vskutku, použijeme-li relací (5,4), nalezneme:

$$\delta R_{12} = -2e_{00}R_{12}, \quad \delta R_{13} = -3e_{00}R_{13}, \quad \delta R_{23} = -6e_{00}R_{23}. \quad (6,8)$$

V důsledku relace (6,7) lze z nich sestavit jediný nezávislý absolutní invariant 3. řádu

$$\frac{R_{13}^2}{R_{12}^3}. \quad (6,9)$$

V odst. 12. a 13. udáme geometrický význam tohoto invariantu.

Kombinací resultantů (6,6) a forem (6,2) dostaneme podle (6,4) a (6,8) další absolutní invarianty 3. řádu, na př.

$$\frac{\varphi_2}{R_{12}}, \quad \frac{\varphi_3}{R_{13}}, \quad \frac{\varphi_1^2}{R_{12}}$$

atp.

7. Předpokládejme, že pro všechny body A_0 nějaké vrstvy platí mezi koeficienty b_1, b_2, b_3 nějaká relace

$$F(b_1, b_2, b_3) = 0, \quad (7,1)$$

která splňuje tyto dvě podmínky:

1. Alespoň pro jedno i ($i = 1, 2, 3$) je

$$\frac{\partial}{\partial b_i} F \neq 0; \quad (7,2)$$

2. $\delta F = \varrho F$,

kde ϱ je nějaký faktor.

Vyšetříme nyní integrabilitu systému

$$\left. \begin{aligned} \omega_{12} &= \omega_1; \\ 3\omega_{11} &= b_1\omega_1 + b_2\omega_2, \\ \omega_{10} + \omega_{21} &= b_2\omega_1 + b_3\omega_2; \\ F(b_1, b_2, b_3) &= 0. \end{aligned} \right\} \quad (7,3)$$

Vybereme předně takový koeficient b_i , pro který platí (7,2). Zbývajícím dvěma koeficientům můžeme podle (5,5) a (5,6) dát numerické hodnoty. V důsledku

(7,2) nabude pak i koeficient b_i numerické hodnoty a systém (7,3) se uzavře rovnicemi (5,2), v nichž

$$db_1 = db_2 = db_3 = 0.$$

Snadno se pak zjistí, že systém (7,3) je v involuci a že jeho řešení závisí na dvou funkcích jednoho argumentu.

Předpokládejme za druhé, že mezi koeficienty b_1, b_2, b_3 platí kromě (7,1) ještě jedna relace

$$G(b_1, b_2, b_3) = 0, \quad (7,4)$$

která spolu s relací (7,1) splňuje podmínku 2. a že ještě matice

$$\begin{pmatrix} \frac{\partial F}{\partial b_1} & \frac{\partial F}{\partial b_2} & \frac{\partial F}{\partial b_3} \\ \frac{\partial G}{\partial b_1} & \frac{\partial G}{\partial b_2} & \frac{\partial G}{\partial b_3} \end{pmatrix}$$

má hodnotu 2. Permutaci čísel 1, 2, 3 označme i_1, i_2, i_3 . Předpokládejme ještě, že pro nějaké $b_{i_1} = 0$ je determinant tvořený sloupci i_2 -tý a i_3 -tým matice (7,5) nenulový. Volbou jednoho sekundárního parametru můžeme podle (5,6) dosáhnout toho, aby $b_{i_1} = 0$, a tím dát i koeficientům b_{i_2}, b_{i_3} numerické hodnoty. Ty však musí být nutně takové, aby uvedené fixování koeficientů b_i vedlo jen k jedné relaci mezi formami e_{rs} , nezávislé na (2,7), (2,8) a (4,7). Ale to nastane podle (5,3) jedině při

$$b_1 = b_2 = b_3 = 0. \quad (7,6)$$

Mohou být tedy relace (7,1) a (7,4) pouze toho tvaru, že anulováním koeficientu b_{i_1} plyne z nich (7,6). Vrstvy, pro jejichž koeficienty b_i takové dvě relace platí, jsou charakterisovány při vhodné volbě reperů systémem rovnic

$$\left. \begin{array}{l} \omega_{12} = \omega_1; \\ \omega_{11} = 0, \quad \omega_{10} + \omega_{21} = 0, \end{array} \right\} \quad (7,7)$$

který se uzavře rovnicí

$$[\omega_{10} - \omega_{21}, \omega_1] = 0.$$

Je tedy systém (7,7) v involuci a jeho řešení závisí na jedné funkci jednoho argumentu.

Výsledků tohoto odstavce později užijeme.

8. Z výsledků odst. 4. a ze známých vlastností projektivní normály rovinné křivky je zřejmé, že pouze první projektivní normála vrstvy V v jejím bodě A_0 může být projektivní normálou křivky (A_0) vrstvy V v bodě A_0 . Projektivní normála n_1 vrstvy V a projektivní normála její křivky (A_0) v týchž bodech A_0 vrstvy V splývají tehdy a jen tehdy, když je možno volit repery bodů A_0 vrstvy V tak, aby při

$$\omega_2 = 0, \quad (8,1)$$

t. j. na křivkách (A_0) , platilo pro ně:

$$\left. \begin{aligned} dA_0 &= \omega_1 A_1, \\ dA_1 &= -k\omega_1 A_0 + \omega_1 A_2, \\ dA_2 &= \omega_1 A_0 - k\omega_1 A_1; \end{aligned} \right\} \quad (8,2)$$

$$[d\omega_1] = 0, \quad [dk\omega_1] = 0.$$

(8,2) je totiž normální reper křivky (A_0) , jehož přímka $[A_0 A_2]$ je právě projektivní normála; ω_1 je diferenciál projektivního oblouku a k projektivní křivost křivky (A_0) .

Zjistíme nyní, kdy je možno provést naznačenou normalisaci reperů, a to jejich postupným fixováním.

V relacích (5,1) volíme ovšem

$$b_1 = 0, \quad (8,3)$$

takže máme

$$2(\omega_{11} - \omega_{00}) - (\omega_{22} - \omega_{00}) = b_2 \omega_2, \quad \omega_{10} + \omega_{21} = b_2 \omega_1 + b_3 \omega_2. \quad (8,4)$$

(8,3) znamená fixování třetího sekundárního parametru, a proto pomocí vnějšího diferencování rovnic (8,4) musíme dostat právě jednu relaci jen mezi formami ω_{rs} ($0 \leq r, s \leq 2$) nezávislou na (2,2), (2,15) a (5,1). Podle (5,3) a (8,3) je to zřejmě

$$\omega_{10} - \omega_{21} = c_1 \omega_1 + c \omega_2, \quad (8,5)$$

a tedy vzhledem k (4,7₂)

$$e_{10} = e_{21} = 0. \quad (8,6)$$

Je tudíž podle (5,4), (2,10), (2,8₁), (4,7) a (8,6)

$$\delta b_2 = -2e_{00} b_2, \quad \delta b_3 = -3e_{00} b_3; \quad (8,7)$$

$$\delta \omega_1 = e_{00} \omega_1, \quad \delta \omega_2 = 2e_{00} \omega_2. \quad (8,8)$$

Z (8,5), (8,7) a (8,8) snadno zjistíme, že

$$\delta c_1 + 2e_{00} c_1 + 2e_{20} = 0,$$

$$\delta c + 3e_{00} c = 0.$$

Potom můžeme volbou čtvrtého sekundárního parametru anulovat koeficient c_1 v (8,5), takže dostaneme

$$\omega_{10} - \omega_{21} = c \omega_2. \quad (8,5')$$

Diferencujeme-li vnějšně tuto rovnici, obdržíme

$$2[\omega_{20} \omega_1] + [dc - c(\omega_{11} - \omega_{00} + \omega_{22} - \omega_{00}) + \frac{1}{2} b_2^2 \omega_1, \omega_2] = 0,$$

z čehož

$$\omega_{20} = f_1 \omega_1 + f \omega_2, \quad (8,9)$$

$$e_{20} = 0. \quad (8,10)$$

Podle (8,6), (8,10) a (8,8) platí pro koeficienty f_1, f v (8,9):

$$\delta f_1 + 3e_{00}f_1 = 0, \quad \delta f + 4e_{00}f = 0,$$

takže za předpokladu

$$f_1 \neq 0$$

můžeme poslední sekundární parametr fixovat tak, aby $f_1 = 1$. Pak je

$$\omega_{20} = \omega_1 + f\omega_2 \quad (8,9')$$

a vnějším diferencováním dostaneme

$$[\omega_{11} - \omega_{00} + \omega_{22} - \omega_{00}, \omega_1] - [df - 2f(\omega_{22} - \omega_{00}) + \frac{1}{2}b_2(1 - c)\omega_1, \omega_2] = 0,$$

z čehož vychází

$$\begin{aligned} \omega_{11} - \omega_{00} + \omega_{22} - \omega_{00} &= g_1\omega_1 + g_2\omega_2, \\ e_{00} = e_{22} &= 0, \end{aligned} \quad (8,11)$$

takže repery jsou už zcela normalisovány. Z (8,4), (8,5'), (8,9') a (8,11) plyne pro ně:

$$\left. \begin{aligned} 3(\omega_{11} - \omega_{00}) &= g_1\omega_1 + (g_2 + b_2)\omega_2, \\ 3(\omega_{22} - \omega_{00}) &= 2g_1\omega_1 + (2g_2 - b_2)\omega_2; \\ \omega_{12} &= \omega_1; \\ 2\omega_{10} &= b_2\omega_1 + (b_3 + c)\omega_2, \quad 2\omega_{21} = b_2\omega_1 + (b_3 - c)\omega_2; \\ \omega_{20} &= \omega_1 + f\omega_2. \end{aligned} \right\} (8,12)$$

$\omega_1, \omega_2, b_2, b_3, c, f, g_1, g_2$ jsou ovšem invarianty. Pro ω_1, ω_2 platí

$$[d\omega_1] = \frac{1}{6}(2g_2 - b_2)[\omega_1\omega_2], \quad [d\omega_2] = -\frac{2}{3}g_1[\omega_1\omega_2] \quad (8,13)$$

a úplná integrabilita systému (8,12) je vyjádřena podmínkami:

$$\left. \begin{aligned} [db_2\omega_2] &= (\frac{2}{3}b_2g_1 - 3c)[\omega_1\omega_2], \\ [db_2\omega_1] + [db_3\omega_2] &= (b_3g_1 - \frac{1}{3}b_2(2g_2 - b_2))[\omega_1\omega_2], \\ [dc\omega_2] &= (-\frac{1}{2}b_2^2 + cg_1 + 2f)[\omega_1\omega_2], \\ [df\omega_2] &= (\frac{1}{2}b_2(1 + c) + \frac{4}{3}fg_1 - g_2)[\omega_1\omega_2], \\ [dg_1\omega_1] + [dg_2\omega_2] &= (-\frac{2}{3}(b_3 + c) + 3 - \frac{1}{3}b_2g_1 + \frac{1}{2}b_2g_2 + \frac{1}{3}g_1g_2)[\omega_1\omega_2]. \end{aligned} \right\} (8,14)$$

Je zřejmé, že jiná normalisace reperů vrstvy V není v našem problému možná. Dále je jasné a bez obtíží se verifikuje výpočtem, že volba $c_1 = 0$ v rovnici (8,5) znamená (geometrickou) identifikaci vrcholu A_2 našeho reperu vrstvy V s průsečíkem první projektivní normály vrstvy V v bodě A_0 s oskuláčnickou kuželosečkou křivky (A_0) vrstvy V v bodě A_0 .

Z (8,2), (8,12) a (8,13₂) plyne, že první projektivní normály vrstvy splývají s projektivními normálami jejich křivek tehdy a jen tehdy, když

$$g_1 = 0, \quad (8,15)$$

t. j. když ω_2 je (po provedené normalisaci reperů) úplný diferenciál.

Ještě je třeba vyšetřit integrabilitu systému (8,12), v němž platí (8,15).
Systém se uzavře rovnicemi (8,14_{1,2,3,4}) a rovnicí

$$[dg_2\omega_2] = \frac{1}{2}(6 - 3b_3 - 3c + b_2g_2) [\omega_1\omega_2].$$

Je v involuci a jeho řešení závisí na pěti funkcích jednoho argumentu.

Máme tak tento výsledek:

Vrstvy, jejichž první projektivní normály jsou projektivními normálami jejich křivek (v týchž bodech ovšem), existují a závisí na pěti funkcích jedné proměnné.

Současně je vidět, že prostřednictvím takových vrstev lze bodu A_0 každé jejich křivky přiřadit projektivní normálu již pomocí okolí 3. řádu bodu A_0 .

9. Uvedeme ještě jednu zajímavou vlastnost druhých a pak třetích projektivních normál vrstvy V .

$Z(2,1)$, (2,15) a (5,1₁) plyne

$$\omega_1 dA_0 - \omega_2 dA_1 = (\omega_1\omega_{00} - \omega_2\omega_{10}) A_0 - \frac{1}{3}(-3\omega_1^2 + b_1\omega_1\omega_2 + b_2\omega_2^2) A_1.$$

Tato rovnice znamená, že v reperech 2. řádu platí takové dvě relace mezi faktory aritmetických bodů A_0, A_1, A_2 , že

$$[A_0 dA_0 dA_1] = 0$$

tehdy a jen tehdy, když $\varphi_2 = 0$, t. j. když bod A_0 opisuje křivky sítě $S^{(2)}$.

Vraťme se ještě k příbuznosti P , definované v odst. 3. relacemi (3,9)! Repery 2. řádu jsme volili tak, aby v nich

$$P dA_0 = d\alpha_2 - \omega_{11}\alpha_2, \quad (9,1)$$

kde ovšem $\alpha_2 = NA_0 = PA_0$. $Z(2,1)$, (3,9) a (3,2) nalezneme:

$$\begin{aligned} P d^2A_0 &= -(d\omega_2 + \omega_1^2 - \omega_2\omega_{11}) \alpha_0 - (d\omega_1 - \omega_1\omega_{22} + \omega_2\omega_{21}) \alpha_1 - (\cdot) \alpha_2, \\ d^2\alpha_2 &= -(d\omega_2 - \omega_1^2 + \omega_2\omega_{11}) \alpha_0 - (d\omega_1 + \omega_1\omega_{00} - \omega_2\omega_{10}) \alpha_1 - (\cdot) \alpha_2; \end{aligned}$$

koeficienty při α_2 nás nebudou zajímat. Položme ještě

$$\Omega_0 = 2\omega_1^2, \quad \Omega_1 = b_1\omega_1^2 + 2b_2\omega_1\omega_2 + b_3\omega_2^2. \quad (9,2)$$

Snadno zjistíme, že platí:

$$P d^2A_0 = d^2\alpha_2 - 2\omega_{11} d\alpha_2 - (\Omega_0\alpha_0 + \Omega_1\alpha_1) + (\cdot) \alpha_2. \quad (9,3)$$

Takovou přímkou

$$[A_0, \omega_1A_1 + \omega_2A_2], \quad (6,1)$$

pro niž

$$\Omega_0 = \Omega_1 = 0 \quad \text{resp.} \quad \Omega_0 : \Omega_1 = \omega_2 : \omega_1, \quad (9,4)$$

nazveme podle E. Čecha *hlavní resp. charakteristickou přímkou*. Z (9,2), (9,4), (6,2₃) a (6,5₃) je zřejmé, že *charakteristické i hlavní přímky splývají s třetími*

projektivními normálami vrstvy V. Geometrický význam hlavních resp. charakteristických přímek, založený na relacích (9,1)—(9,4), je speciálním případem vět (po příslušných duálních transformacích), které uvádí E. Čech ve své práci o projektivních diferenciálních vlastnostech korespondencí mezi dvěma prostory (část I, odst. 8).

Jinou zajímavou vlastnost třetích projektivních normál uvedeme v odst. 16.

10. Předpokládejme, že vrstvě V jsme nějakým projektivně invariantním způsobem přiřadili vrstvu V' , jež spolu s vrstvou V tvoří dvojnásobnou síť, a zkoumejme, zda je možno volit repery 2. řádu vrstvy V tak, aby byly současně repery 2. řádu vrstvy V' (viz odst. 2., kde byly definovány repery 2. řádu vrstvy křivek). K tomu je především nutné volit přímku $[A_0A_2]$ reperu bodu A_0 v tečně v bodě A_0 té křivky vrstvy V' , která jím prochází, a o vrstvě V' předpokládat, že není přímková.

Poněvadž podle (2,1)

$$\left. \begin{aligned} dA_0 &= \omega_{00}A_0 + \omega_2A_2 + \omega_1A_1, \\ dA_2 &= \omega_{20}A_0 + \omega_{22}A_2 + \omega_{21}A_1, \\ dA_1 &= \omega_{10}A_0 + \omega_{12}A_2 + \omega_{11}A_1, \end{aligned} \right\} \quad (10,1)$$

je naše otázka analyticky formulována rovnicemi

$$\omega_{12} = \omega_1, \quad \omega_{21} = \omega_2. \quad (10,2)$$

Systém (10,2) se uzavře rovnicemi

$$3[\omega_{11}\omega_1] + [\omega_{10}\omega_2] = 0, \quad [\omega_{20}\omega_1] + 3[\omega_{22}\omega_2] = 0,$$

z nichž plyne podle Cartanova lemmatu:

$$\left. \begin{aligned} 3\omega_{11} &= b_1\omega_1 + b_2\omega_2, \\ \omega_{10} &= b_2\omega_1 + (b_3 - 1)\omega_2; \end{aligned} \right\} \quad (10,3)$$

$$\left. \begin{aligned} \omega_{20} &= (\beta_3 - 1)\omega_1 + \beta_2\omega_2, \\ 3\omega_{22} &= \beta_2\omega_1 + \beta_1\omega_2. \end{aligned} \right\} \quad (10,4)$$

Je ihned vidět, že systém (10,2) je v involuci a jeho řešení závisí na dvou funkcích dvou argumentů. Požadavky (10,2) lze tedy splnit u každé dvojnásobné nepřímkové sítě, a jak plyne z (10,2)—(10,4), je jimi reper úplně normalisován.

Zvláště je možno uvedeným způsobem normalisovat repery, volíme-li za vrstvu V' některou z vrstev (která není přímková)

$$S^{(1)}, S^{(2j)}, S^{(3i)} \quad (j = 1, 2; i = 1, 2, 3).$$

Platí pro ně:

$$\left. \begin{aligned} dA_0 &= \omega_{00}A_0 + \omega_1A_1 + \omega_2A_2, & dA_0 &= \omega_{00}A_0 + \omega_2A_2 + \omega_1A_1, \\ dA_1 &= \omega_{10}A_0 + \omega_{11}A_1 + \omega_1A_2, & \text{čili} & \quad dA_2 = \omega_{20}A_0 + \omega_{22}A_2 + \omega_2A_1, \\ dA_2 &= \omega_{20}A_0 + \omega_2A_1 + \omega_{22}A_2, & dA_1 &= \omega_{10}A_0 + \omega_1A_2 + \omega_{11}A_1, \end{aligned} \right\} \quad (10,5)$$

kde

$$\left. \begin{aligned} 3\omega_{11} &= b_1\omega_1 + b_2\omega_2, \\ \omega_{10} + \omega_2 &= b_2\omega_1 + b_3\omega_2, \end{aligned} \right\} \quad (10,3')$$

$$\left. \begin{aligned} 3\omega_{22} &= \beta_1\omega_2 + \beta_2\omega_1, \\ \omega_{20} + \omega_1 &= \beta_2\omega_2 + \beta_3\omega_1, \end{aligned} \right\} \quad (10,4')$$

a podle toho, volíme-li za vrstvu V' vrstvu $S^{(1)}$ resp. některou z vrstev $S^{(2j)}$ resp. $S^{(3i)}$, je třeba v rovnicích (10,3') anulovat invariant b_1 resp. b_2 resp. b_3 . Z relací (10,5) a (10,4') je okamžitě patrný geometrický význam invariantů $\beta_1, \beta_2, \beta_3$; $\beta_1 = 0$ resp. $\beta_2 = 0$ resp. $\beta_3 = 0$ je nutná a postačující podmínka pro to, aby vrstva V byla vrstvou $S^{(1)}$ resp. vrstvou sítě $S^{(2)}$ resp. sítě $S^{(3)}$, příslušných k vrstvě V' .

Pro invarianty ω_1, ω_2 nalezneme snadno z (10,3') (10,4') a (2,2):

$$\left. \begin{aligned} [d\omega_1] &= \frac{1}{3}(2b_2 + \beta_1) [\omega_1\omega_2], \\ [d\omega_2] &= \frac{1}{3}(b_1 + 2\beta_2) [\omega_2\omega_1], \end{aligned} \right\} \quad (10,6)$$

takže podmínky integrability rovnic (10,2), (10,3') a (10,4') jsou:

$$\left. \begin{aligned} [db_1\omega_1] + [db_2\omega_2] &= \frac{1}{3}\{-b_1(2b_2 + \beta_1) + b_2(b_1 + 2\beta_2) - 9b_3 + 18\} [\omega_1\omega_2], \\ [db_2\omega_1] + [db_3\omega_2] &= \frac{1}{3}\{-2b_2(2b_2 + \beta_1) + 3(b_3 - 1)(b_1 + \beta_2) + 3\beta_2\} [\omega_1\omega_2], \\ [d\beta_1\omega_2] + [d\beta_2\omega_1] &= \frac{1}{3}\{-\beta_1(b_1 + 2\beta_2) + \beta_2(2b_2 + \beta_1) - 9\beta_3 + 18\} [\omega_2\omega_1], \\ [d\beta_2\omega_2] + [d\beta_3\omega_1] &= \frac{1}{3}\{-2\beta_2(b_1 + 2\beta_2) + 3(\beta_3 - 1)(b_2 + \beta_1) + 3b_2\} [\omega_2\omega_1]. \end{aligned} \right\} \quad (10,7)$$

11. V odst. 11.—15. vyšetříme vrstvy, jejichž vrstvy

$$S^{(1)}, S^{(2j)}, S^{(3i)} \quad (j = 1, 2; i = 1, 2, 3) \quad (11,1)$$

ncjsou všechny různé.

V tomto odstavci se budeme zabývat vrstvami, u nichž sítě $S^{(2)}$ a $S^{(3)}$ mají společnou vrstvu, kterou označíme prostě S a o níž budeme předpokládat, že nesplývá s vrstvou $S^{(1)}$. Takové vrstvy budeme značit $V^{(1)}$. Poněvadž resultant R_{23} forem φ_2, φ_3 je až na nenulový faktor současně diskriminantem formy φ_3 , můžeme říci podle odst. 6. a 7.:

Vrstvy $V^{(1)}$, které jsou analyticky charakterisovány relacemi

$$R_{23} = 0, \quad R_{12} \neq 0$$

mezi koeficienty b_1, b_2, b_3 , závisí na dvou funkcích jednoho argumentu. Pouze u těchto vrstev splývají s jednou vrstvou dvojnásobné sítě $S^{(2)}$ dvě vrstvy sítě $S^{(3)}$.

Volme přímku $[A_0A_2]$ reperů 2. řádu bodu A_0 v tečně křivky vrstvy S v bodě A_0 , takže

$$\begin{aligned} b_2 &= b_3 = 0, \\ b_1 &\neq 0. \end{aligned}$$

Z (10,7₂) pak plyne $b_1[\omega_1\omega_2] = 0$, což je v důsledku (2,3) nemožné. To znamená,

že vrstva S je přímková. Obálku jejích přímek, která eventuelně může degenerovat v bod, označme Γ_2 . Volíme-li

$$b_1 = 3$$

a bod A_2 v dotykovém bodu přímky $[A_0A_2]$ na obálce Γ_2 (resp. v bodě Γ_2 , degeneruje-li), dostaneme tento reper bodu A_0 vrstvy $V^{(1)}$:

$$\left. \begin{aligned} dA_0 &= -c\omega_1A_0 + \omega_1A_1 && + \omega_2A_2, \\ dA_1 &= && \omega_1A_1 && + \omega_1A_2, \\ dA_2 &= f\omega_1A_0 && + (c-1)\omega_1A_2, \end{aligned} \right\} \quad (11,2)$$

kde ω_1, ω_2, c, f jsou invarianty, pro něž platí:

$$\left. \begin{aligned} [d\omega_1] &= 0, & [d\omega_2] &= (1-2c)[\omega_1\omega_2]; \\ [dc\omega_1] &= f[\omega_1\omega_2], \\ [df\omega_1] &= 0. \end{aligned} \right\} \quad (11,3)$$

V těchto reperech je vrstva $S^{(1)}$ dána rovnicí

$$2\omega_1 - \omega_2 = 0,$$

vrstva $S^{(2)}$ různá od S rovnicí

$$\omega_1 - \omega_2 = 0,$$

a konečně vrstva $S^{(3)}$ různá od S rovnicí

$$2\omega_1 - 3\omega_2 = 0.$$

Podle (11,2) mají normální repery bodů A_0 téže přímky vrstvy S společný vrchol A_1 . Jeho geometrické místo Γ_1 je zřejmě křivka, která nemůže degenerovat v bod. Dále je vidět z (11,2), že tečna křivky Γ_1 v bodě A_1 protíná křivku Γ_2 v bodě A_2 . Snadno se zjistí, že tyto vlastnosti jsou pro vrstvu $V^{(1)}$ charakteristické. Z toho plyne toto *geometrické vytvoření vrstvy* $V^{(1)}$:

Zvolme dvě libovolné křivky Γ_1, Γ_2 , na Γ_1 bod A_1 a určíme průsečík A_2 tečny křivky Γ_1 v bodě A_1 s křivkou Γ_2 . V bodě A_2 sestrojme ke křivce Γ_2 tečnu a jejím bodům A_0 různým od A_2 přiřadíme jejich spojnice $[A_0A_1]$ s bodem A_1 . Proběhne-li bod A_1 křivkou Γ_1 , dostaneme tak mezi body A_0 a přímkami $[A_0A_1]$ nulovou korespondenci, jejíž křivky tvoří vrstvu $V^{(1)}$ (alespoň v jisté oblasti).

Nutná a postačující podmínka pro to, aby křivka Γ_2 degenerovala v bod, je podle (11,2₃)

$$f = 0. \quad (11,4)$$

V tomto a jen v tomto případě křivka Γ_1 přejde v přímku incidentní s bodem Γ_2 a kterékoliv dvě křivky vrstvy $V^{(1)}$ jsou v *elaci*, jejíž střed je v bodě Γ_2 a osa v přímce Γ_1 . Je zcela jasné geometricky i analyticky z rovnic (11,3), že v tomto případě závisí vrstva $V^{(1)}$ na jedné funkci jednoho argumentu.

Z (11,2) plyne dále, že při duální transformaci formy ω_1, ω_2 změní znaménko, invariant c přejde v $1 - c$ a invariant f se transformuje beze změny. Invariant c se tedy dualitou nemění tehdy a jen tehdy, když i forma ω_2 je úplný diferenciál.

Při

$$c = \text{konst.} \quad (11,5)$$

je podle (11,3₃) nutně $f = 0$. Položíme-li $d\bar{u} = \omega_1$ při $\omega_2 = 0$ a derivaci podle $\bar{u}$ označíme čárkou, dostaneme pak podle (11,2) pro křivky

$$\omega_2 = 0$$

vrstvy $V^{(1)}$, pro niž platí (11,4) a (11,5):

$$A'_0 = -cA_0 + A_1, \quad A'_1 = A_1 + A_2, \quad A'_2 = (c-1)A_2. \quad (11,6)$$

Za předpokladu

$$(c-2)(c+1)(2c-1) \neq 0 \quad (11,7)$$

dostaneme jednoduchými integracemi

$$\left. \begin{aligned} A_2 &= C_2 e^{(c-1)\bar{u}}, \\ A_1 &= C_1 e^{\bar{u}} + \frac{1}{c-2} C_2 e^{(c-1)\bar{u}}, \\ A_0 &= C_0 e^{-c\bar{u}} + \frac{1}{c+1} C_1 e^{\bar{u}} + \frac{1}{(c-2)(2c-1)} C_2 e^{(c-1)\bar{u}}; \end{aligned} \right\} \quad (11,8)$$

C_0, C_1, C_2 jsou při $\omega_2 = 0$ analyticky pevné body. Je zřejmé, že když c je racionální číslo vyhovující nerovnosti (11,7), jsou křivky uvažované speciální vrstvy $V^{(1)}$ algebraické racionální. Jednoduchou diskusí se zjistí, že tyto křivky jsou kuželosečky jedině při

$$c = 0, 1$$

a kubiky pouze pro

$$c = -4, -\frac{1}{2}, \frac{1}{3}, \frac{4}{3}, \frac{5}{2}, 5. \quad (11,9)$$

Vyšetříme podrobněji vrstvy, u nichž invariant c má některou z hodnot právě uvedených.

Začneme s $c = 0$. Podle (11,8) leží body

$$A_2 = C_2 e^{-\bar{u}}, \quad 2A_1 + A_2 = 2C_1 e^{\bar{u}}$$

na každé kuželosečce vrstvy a podle (11,2) jsou geometricky pevné. Z toho a známého nám už významu rovnice (11,4) plyne, že uvažovaná vrstva $V^{(1)}$ je tvořena svazkem kuželoseček,¹⁾ které mají dva společné body C_1, C_2 , z nichž v C_2 se navzájem oskulují.

¹⁾ Podrobněji řečeno, pouze v takové oblasti roviny S_2 , v níž je možno dosáhnout toho, aby každým jejím bodem procházela právě jedna kuželosečka (resp. právě jeden oblouk kubiky bez bodu vratu nebo bodu inflexního).

Při $c = 1$ dostaneme podobným způsobem, že příslušná vrstva $V^{(1)}$ je tvořena kuželosečkami ²⁾, které se v bodě C_1 navzájem oskuluji a každé dvě z nich jsou v elaci, jejíž osa je tečna $[C_1C_2]$ těch kuželoseček v bodě C_1 a střed v bodě $C_2 \neq C_1$.

Je-li invariant c roven některému z čísel v (11,9), je příslušná vrstva $V^{(1)}$ zřejmě tvořena kubikami ³⁾ s body vratu a dostaneme ji takto: Zvolme libovolné tři pevné body C_0, C_1, C_2 tak, aby neležely na přímce. Necht $m, n, p = 0, 1, 2; m \neq n \neq p \neq m$. Sestrojíme křivku 3. stupně K , která má v bodě C_m bod vratu s tečnou $[C_mC_n]$ a v bodě C_p bod inflexní s tečnou $[C_pC_n]$. Výše uvedené speciální vrstvy $V^{(1)}$ dostaneme z kubik K elacemi, jejichž střed je v bodě C_2 a osa v přímce $[C_1C_2]$.

12. Vrstvu, jejíž vrstva $S^{(1)}$ splývá s jedinou z vrstev sítě $S^{(3)}$, označíme $V^{(2)}$. Studium této vrstvy je podstatně obtížnější než studium vrstvy $V^{(1)}$, a proto se zde omezíme jen na několik stručných poznámek.

Podle odst. 6. a 7. vrstva $V^{(2)}$ je charakterisována relacemi

$$R_{13} = 0, \quad R_{23} \neq 0 \quad (12,1)$$

a závisí na dvou funkcích jednoho argumentu.

Dále uvažujeme třetí projektivní normály nějaké vrstvy V v bodě A_0 a tečnu křivky (A_0) vrstvy V v tomto bodě A_0 . Podle (6,2₃) jsou tyto čtyři přímky ve svazku

$$[A_0, \omega_1 A_1 + \omega_2 A_2] \quad (6,1)$$

určeny rovnicí

$$-2\omega_1^2\omega_2 + b_1\omega_1^2\omega_2^2 + 2b_2\omega_1\omega_2^3 + b_3\omega_2^4 = 0 \quad (12,2)$$

mezi parametry ω_1, ω_2 svazku (6,1). Známý invariant T této bikvadratické rovnice (12,2) je [viz (6,6₂)]

$$T = -\frac{1}{2\sqrt{6}}R_{13}.$$

Z této relace plyne vzhledem k (12,1): Vrstva je tedy a jen tehdy vrstvou $V^{(2)}$, když její třetí projektivní normály spolu s tečnou křivky vrstvy (v každém jejím bodě) tvoří harmonickou čtveřinu.

Tvoří tedy druhé a třetí projektivní normály vrstvy $V^{(2)}$ různé od její první projektivní normály v každém jejím bodě A_0 páry involuce, jejíž samodružné elementy jsou první projektivní normála a tečna křivky (A_0) vrstvy $V^{(2)}$ v bodě A_0 .

13. V tomto odstavci budeme studovat vrstvu, u níž vrstva $S^{(1)}$ je vrstvou sítě $S^{(2)}$, avšak nikoliv sítě $S^{(3)}$. Takovou vrstvu označíme $V^{(3)}$. Podle toho, co jsme řekli v odst. 6. a 7., je tato vrstva charakterisována relacemi

$$R_{12} = 0, \quad R_{23} \neq 0 \quad (13,1)$$

¹⁾ Viz pozn. 1).

²⁾ Viz pozn. 1).

a závisí na dvou funkcích jednoho argumentu. Poněvadž $-\frac{1}{4}R_{12}$ je i diskriminant formy φ_2 , splývají s vrstvou $S^{(1)}$ obě vrstvy sítě $S^{(2)}$.

Nejprve uvedeme dvě charakteristické vlastnosti vrstvy $V^{(3)}$. Tak předně invariant S rovnice (12,2) je

$$S = \frac{1}{12}R_{12},$$

z čehož plyne vzhledem k (13,1): *Nutnou a postačující podmínkou, aby vrstva byla vrstvou $V^{(3)}$, je, aby její třetí projektivní normály spolu s tečnou křivkou vrstvy tvořily ekvianharmonickou čtveřinu (v každém jejím bodě).*

Uvažujme za druhé ve svazku přímek

$$[A_0, \omega_1 A_1 + \omega_2 A_2] \quad (6,1)$$

první a třetí projektivní normály vrstvy. Ty jsou podle (6,2₁), (6,2₃) a (6,5) určeny rovnicí

$$12\omega_1^4 - 8b_1\omega_1^3\omega_2 + (b_1^2 - 12b_2)\omega_1^2\omega_2^2 + 2(b_1b_2 - 3b_3)\omega_1\omega_2^3 + b_1b_3\omega_2^4 = 0. \quad (13,2)$$

Pro invariant S této rovnice nalezneme

$$S = \frac{1}{12}R_{12}^3, \quad (13,3)$$

a tudíž vzhledem k (13,1) *vrstva je tehdy a jen tehdy typu $V^{(3)}$, jestliže její první a třetí projektivní normály tvoří ekvianharmonickou čtveřinu (v každém jejím bodě).*

Invariant T rovnice (13,2) je

$$T = -R_{23} - \frac{1}{2}R_{12}^3$$

čili podle (6,7):

$$216T = R_{12}^3 - 2R_{13}^2. \quad (13,4)$$

Pro dvojpoměr k čtyř přímek (6,1), určených rovnicí (13,2), platí ($k \neq -1, \frac{1}{2}, 2$):

$$\frac{S^3}{T^2} = 108 \frac{(k^2 - k + 1)^3}{(k + 1)^2 (k - 2)^2 (2k - 1)^2},$$

kde S a T je dáno v (13,3) a (13,4). Předpokládáme-li na okamžik $R_{12} \neq 0$, dostaneme podle (13,3) a (13,4):

$$\frac{S^3}{T^2} = \frac{27}{\left(1 - 2 \frac{R_{13}^2}{R_{12}^3}\right)^2}.$$

Posledními dvěma rovnicemi je dán geometrický význam absolutního invariantu (6,9); speciálně jeho konstantní hodnota je nutná a postačující podmínka pro konstantní dvojpoměr první a třetích projektivních normál vrstvy V .

Vraťme se opět k vrstvě $V^{(3)}$! Při dalším jejím vyšetřování zvolíme ovšem takové repery, aby

$$b_1 = b_2 = 0 \quad \text{a} \quad b_3 = 2. \quad (13,5)$$

Pak se relace (5,1) a (5,3) redukují na

$$\left. \begin{aligned} \omega_{11} &= 0, & \omega_{10} + \omega_{21} &= 2\omega_2; \\ \omega_{21} - \omega_{10} &= 2c_1\omega_1, & \omega_{00} &= c_4\omega_2 \end{aligned} \right\} \quad (13,6)$$

[zde uvedené koeficienty c_1, c_4 jsou šestinásobky koeficientů c_1, c_4 z (5,3)], při čemž

$$\begin{aligned} e_{10} &= e_{21} = e_{00} = e_{22} = 0, \\ \delta c_1 &= \delta c_4 = -2e_{20}. \end{aligned} \quad (13,7)$$

Zbývá jediný nefixovaný sekundární parametr. Můžeme tedy podle (13,7) volit

$$c_1 = 0 \quad (13,8)$$

(geometrický význam této volby byl v podstatě vyložen v odst. 11.), takže podle (13,6)

$$\omega_{10} = \omega_{21} = \omega_2.$$

Z této rovnice dostaneme známým způsobem

$$\omega_{20} = f\omega_1, \quad e_{20} = 0.$$

c_4 a f jsou invarianty a reper je normalisován ve smyslu odst. 10. Klademe-li ještě $c = c_4$, platí pro něj:

$$\left. \begin{aligned} dA_0 &= c\omega_2 A_0 + \omega_1 A_1 + \omega_2 A_2, \\ dA_1 &= \omega_2 A_0 + \omega_1 A_2, \\ dA_2 &= f\omega_1 A_0 + \omega_2 A_1 - c\omega_2 A_2; \end{aligned} \right\} \quad (13,9)$$

$$\left. \begin{aligned} [d\omega_1] &= -c[\omega_1\omega_2], & [d\omega_2] &= 0; \\ [dc\omega_2] &= (1-f)[\omega_1\omega_2], & [df\omega_1] &= 3cf[\omega_1\omega_2]. \end{aligned} \right\} \quad (13,10)$$

Duální transformace mění znaménko invariantů ω_1, ω_2, c a invariant f nechává beze změny.

Aplikujeme-li na repery (13,9) výsledky odst. 10., zjistíme snadno, že tečny křivek vrstvy $V^{(3)}$ jsou druhými projektivními normálami její vrstvy $S^{(1)}$ (ve svých dotykových bodech na křivkách vrstvy $V^{(3)}$).

Jestliže $df = \rho\omega_1$, kde $f \neq 0$ a ρ je nějaký skalár, je podle podmínek integrability (13,10)

$$c = 0, \quad f = 1, \quad (13,11)$$

při čemž jsou tyto rovnice ekvivalentní. Vyšetříme jejich geometrický význam.

V reperech (13,9) je síť $S^{(3)}$ vrstvy $V^{(3)}$ dána podle (6,2₃) a (13,5) rovnicí

$$\omega_1^3 - \omega_2^3 = 0.$$

Položme $\varepsilon^3 = 1$ a uvažujme vrstvu

$$\omega_1 - \varepsilon\omega_2 = 0 \quad (13,12)$$

sítě $S^{(3)}$. Tečna vrstvy (13,12) v bodě A_0 je (až na nenulový faktor)

$$[A_0, \varepsilon A_1 + A_2] = \alpha_1 - \varepsilon \alpha_2$$

a diferencujeme-li ji ve směru (13,12), dostaneme podle (13,9)

$$d(\alpha_1 - \varepsilon \alpha_2) = \{\varepsilon^2 \alpha_1 - (c\varepsilon + 1) \alpha_2\} \omega_2.$$

Vrstva (13,12) je tedy přímková tehdy a jen tehdy, když

$$1 : \varepsilon^2 = \varepsilon : (c\varepsilon + 1),$$

z čehož v důsledku $\varepsilon^3 = 1$ plyne (13,11). Je tedy (13,11) nutná a postačující podmínka pro to, aby všechny vrstvy sítě $S^{(3)}$ vrstvy $V^{(3)}$ byly přímkové.

Dále je zřejmé z odst. 10. a relací (13,9), že tehdy a jen tehdy, když platí (13,11), je vrstva $S^{(1)}$ vrstvy $V^{(3)}$ opět vrstvou typu $V^{(3)}$, při čemž pro její invarianty analogické k výše zavedeným invariantům c a f vrstvy $V^{(3)}$ platí opět (13,11).

Poznamenejme ještě, že při platnosti relací (13,11) jsou křivky vrstvy $V^{(3)}$ dány rovnicí

$$A_0''' - A_0 = 0,$$

kde čárkou jsme označili derivaci podle $\bar{u}$, $d\bar{u} = \omega_1$ při $\omega_2 = 0$. Jejich projekтивní křivosti jsou tedy rovny nule a pro jejich projekтивní oblouky σ platí $d\sigma^3 = -d\bar{u}^3$.

Křivky

$$\omega_2 = 0 \tag{13,13}$$

obecné vrstvy $V^{(3)}$ jsou dány podle (13,9) rovnicí

$$A_0''' - fA_0 = 0 \tag{13,14}$$

a jsou tedy kuželosečky jedině při

$$f = 0. \tag{13,15}$$

Vrstva $V^{(3)}$ pak zřejmě závisí jen na jedné funkci jednoho argumentu. Geometrické místo bodu A_2 , který je podle (13,9₃), (13,13) a (13,15) též pro všechny body A_0 téže kuželosečky vrstvy, je křivka, jež má v reperu $A_0A_1A_2$ rovnice:

$$x_0 = \frac{\bar{v}^2}{2} + (c^2 - 2c') \frac{\bar{v}^4}{24} + (5),$$

$$x_1 = \bar{v} - c \frac{\bar{v}^2}{2} + (c^2 - 2c') \frac{\bar{v}^3}{6} + (4),$$

$$x_2 = 1 - c\bar{v} + (c^2 - c') \frac{\bar{v}^2}{2} + (3),$$

v nichž $c' = \frac{\partial}{\partial \bar{v}} c$, $d\bar{v} = \omega_2$ při $\omega_1 = 0$ a (n) značí členy stupně alespoň n -tého ve $\bar{v}$. Z uvedených rovnic plyne

$$2x_0x_2 - x_1^2 = (5).$$

Avšak při (13,13) a (13,15) je podle (13,9)

$$A'_0 = A_1, \quad A''_0 = A_2, \quad A'''_0 = A_0'' = \dots = 0,$$

takže kuželosečka vyšetřované vrstvy má v reperu $A_0A_1A_2$ rovnici

$$2x_0x_2 - x_1^2 = 0.$$

Je tedy vrstva $V^{(3)}$ při $f = 0$ tvořena oskulačnými kuželosečkami nějaké křivky (viz pozn. ¹⁾ na str. 249).

14. Podle relace (6,7) anulování kterýchkoliv dvou resultantů (6,6) má v důsledku i anulování třetího a pro příslušnou vrstvu, již označíme $V^{(0)}$, to znamená, že všechny vrstvy (11,1) splývají. Snadno se zjistí, že vrstvami $V^{(1)}$, $V^{(2)}$, $V^{(3)}$ a $V^{(0)}$ jsou vyčerpány všechny vrstvy, jejichž vrstvy (11,1) nejsou všechny různé. Jsou tedy vrstvy $V^{(3)}$ charakterisovány anulováním kterýchkoliv dvou z resultantů (6,6) a podle odst. 7. závisí na jedné funkci jednoho argumentu.

V našem případě u vrstvy $V^{(0)}$ můžeme volbou jednoho sekundárního parametru dosáhnout toho, že

$$b_1 = b_2 = b_3 = 0$$

a relace (5,1) a (5,3) se redukuje na

$$\left. \begin{aligned} \omega_{11} &= \omega_{10} + \omega_{21} = 0; \\ \omega_{21} - \omega_{10} &= 2c\omega_1, \end{aligned} \right\} \quad (14,1)$$

takže

$$e_{10} = e_{21} = 0.$$

Poněvadž

$$\delta c = -2e_{00},$$

můžeme volit

$$c = 0.$$

Pak je podle (14,1)

$$\omega_{10} = \omega_{21} = 0. \quad (14,2)$$

Diferencujeme-li vnějším způsobem kteroukoliv z těchto rovnic, dostaneme $[\omega_{20}\omega_1] = 0$, a tedy

$$\omega_{20} = f\omega_1, \quad (14,3)$$

$$e_{20} = 0.$$

Při změně posledního sekundárního parametru je koeficient f vázán infinitesimální transformací o symbolu

$$3f \frac{\partial}{\partial f}.$$

Za předpokladu

$$f \neq 0 \quad (14,4)$$

můžeme tedy volit

$$f = 1.$$

Z (14,3) pak plyne $[\omega_{00}\omega_1] = 0$ a z toho vzhledem k (2,2) a (14,1,)

$$\omega_{00} = -\omega_{22} = g\omega_1,$$

$$e_{00} = e_{22} = 0.$$

Reper je tedy zcela normalisován a platí pro něj:

$$\left. \begin{aligned} dA_0 &= g\omega_1 A_0 + \omega_1 A_1 + \omega_2 A_2, \\ dA_1 &= \omega_1 A_2, \\ dA_2 &= \omega_1 A_0 - g\omega_1 A_2; \end{aligned} \right\} \quad (14,5)$$

$$\left. \begin{aligned} [d\omega_1] &= 0, \quad [d\omega_2] = 2g[\omega_1\omega_2]; \\ [dg\omega_1] &= -[\omega_1\omega_2]. \end{aligned} \right\} \quad (14,6)$$

Duální transformace změni znaménko všech tří invariantů ω_1, ω_2, g . Pro poslední invariant g plyne z (14,6₃) a (2,3), že není možné, aby $dg = \mu\omega_1$; speciálně je vždy $g \neq \text{konst.}$

Při $\omega_2 = 0$ položeme $\omega_1 = -d\bar{u}$ a derivaci podle $\bar{u}$ označme čárkou. Pro křivky vyšetřované vrstvy $V^{(0)}$ platí podle (14,5) rovnice

$$A_0''' + (2g' - g^2) A_0' + (g'' - gg' + 1) A_0 = 0. \quad (14,7)$$

Nejsou to tedy nikdy kuželosečky. Pro jejich projektivní oblouky σ platí $d\sigma^3 = d\bar{u}^3$ a (14,7) je jejich diferenciální rovnice v kanonických homogenních souřadnicích; jejich projektivní křivosti jsou $k = g' - \frac{1}{2}g^2$.

Dále je ihned vidět z rovnic (14,5), že vrstva, v níž splývají všechny vrstvy (11,1) vrstvy $V^{(0)}$, je přímková. Její přímky, t. j. projektivní normály $\alpha_1 = n_i$ ($i = 1, 2, 3$) vrstvy $V^{(0)}$, obalují křivku Γ_2 opsanou bodem A_2 a přímky α_0 obalují křivku Γ_1 opsanou bodem A_1 ; jejich diferenciální rovnice jsou

$$A_2''' - (g' + g^2) A_2' - (2gg' + g'' - 1) A_2 = 0$$

resp.

$$A_1''' - (g^2 + g') A_1' + A_1 = 0.$$

Význam křivek Γ_1, Γ_2 je tentýž jako v odst. 11. s tím, že podle (14,5₂) $A_1' = -A_2$.

15. Konečně probereme případ, kdy neplatí předpoklad (14,4), takže

$$f = 0. \quad (15,1)$$

Pak v důsledku (14,2), (14,3) a (15,1) platí:

$$[d\omega_{20}] = 0.$$

Geometricky je reper již normalisován. Poněvadž podle (14,2), (14,3) a (15,1)

$$[d\omega_{00}] = [d\omega_{22}] = 0,$$

můžeme poslední sekundární parametr volit třeba tak, aby

$$\omega_{00} = \omega_{22} = 0.$$

Normální reper vyšetřované vrstvy $V^{(0)}$ je pak

$$\begin{aligned} dA_0 &= \omega_1 A_1 + \omega_2 A_2, \\ dA_1 &= \omega_1 A_2, \\ dA_2 &= 0. \end{aligned}$$

Formy ω_1, ω_2 jsou ovšem úplně diferenciály.

Tato vrstva je (v oblasti neobsahující bod A_2) tvořena kuželosečkami, které mají navzájem v pevném bodě A_2 styk 3. řádu. Plyne to z úvahy, kterou jsme již jednou provedli v odst. 4.

16. Vraťme se ještě k nulové korespondenci N , definované vrstvou V ! Nazveme ji *nulovou L -korespondencí* N , jestliže každým bodem $A_0 \in T$ (viz odst. 1. a 4.) prochází alespoň jedna přímka q , která má tuto vlastnost: Přímky $\alpha_2 = NA_0$, které korespondují bodům A_0 přímky q , procházejí týmž bodem Q . O takových přímkách q budeme říkat, že splňují *podmínku L* .

Z (2,1) a (3,2) plyne podle (2,2) a (2,15):

$$\begin{aligned} dA_0 &= \omega_{00}A_0 + \omega_1A_1 + \omega_2A_2, \\ d^2A_0 &= (\cdot)A_0 + (d\omega_1 - \omega_1\omega_{22} + \omega_2\omega_{21})A_1 + (d\omega_2 + \omega_1^2 - \omega_2\omega_{11})A_2; \\ d\alpha_2 &= -\omega_2\alpha_0 - \omega_1\alpha_1 - \omega_{22}\alpha_2, \\ d^2\alpha_2 &= -(d\omega_2 - \omega_1^2 + \omega_2\omega_{11})\alpha_0 - (d\omega_1 + \omega_1\omega_{00} - \omega_2\omega_{10})\alpha_1 - (\cdot)\alpha_2; \end{aligned}$$

koeficienty při A_0 a α_2 nás nezajímají. Je tedy nutná a postačující podmínka pro to, aby bod A_0 opisoval přímku, resp. aby přímka α_2 patřila do svazku:

$$\omega_2 d\omega_1 - \omega_1 d\omega_2 = \omega_1^3 + \omega_1\omega_2(\omega_{22} - \omega_{11}) - \omega_2^3\omega_{21}, \quad (16,1)$$

resp.

$$\omega_2 d\omega_1 - \omega_1 d\omega_2 = -\omega_1^3 + \omega_1\omega_2(\omega_{11} - \omega_{00}) + \omega_2^3\omega_{10}. \quad (16,2)$$

Předpokládejme, že příbuznost N , definovaná vrstvou V , je nulová L -korespondence. Pak z relací (16,1) a (16,2) plyne

$$2\omega_1^3 - 3\omega_1\omega_2\omega_{11} - \omega_2^3(\omega_{10} + \omega_{21}) = 0.$$

Užijeme-li (5,1), lze této rovnici dát tvar

$$2\omega_1^3 - b_1\omega_1^3\omega_2 - 2b_2\omega_1\omega_2^3 - b_3\omega_2^3 = 0.$$

Avšak to je rovnice sítě $S^{(3)}$, jejíž alespoň jedna vrstva musí být v důsledku (16,1) přímková. Naopak, je-li alespoň jedna z vrstev sítě $S^{(3)}$ nějaké vrstvy V přímková, a volíme-li repery 2. řádu vrstvy V tak, aby v nich byla dána rovnice

$$\omega_1 = 0, \quad (16,3)$$

je zřejmé

$$b_3 = 0, \quad [\omega_{21}\omega_1] = 0 \quad (16,4)$$

a podle (5,1₂) i

$$[\omega_{10}\omega_1] = 0. \quad (16,5)$$

Avšak relace (16,4) a (16,5) znamenají, že rovnice (16,1) a (16,2) jsou při platnosti rovnice (16,3) identicky splněny. Máme tak výsledek:

Nulová korespondence definovaná vrstvou V je tehdy a jen tehdy nulovou L -korespondencí, jestliže alespoň jedna vrstva sítě $S^{(8)}$ vrstvy V je přímková. Podmínku L splňují pak přímky této vrstvy.

Uvádím bez analytického důkazu geometricky zřejmý fakt, že vrstvy V , definující nulovou L -korespondenci N , závisí na třech funkcích jednoho argumentu. Nejobecnější takovou vrstvou sestrojíme tak, že zvolíme dvě libovolné křivky Γ_1, Γ_2 ; Γ_1 jako geometrické místo bodu Q a Γ_2 jako obálku přímek q , a ještě nějakou jedno-jednoznačnou korespondenci C mezi body křivky Γ_1 a tečnami křivky Γ_2 . Jestliže $CQ = q$, pak (v jisté oblasti) přímky svazku o středu v bodě Q jsou tečnami křivek konstruované vrstvy ve svých průsečících s přímkou q .

Volíce tak repery 2. řádu vrstvy V , která definuje nulovou L -korespondenci N , aby přímka $[A_0A_2]$ patřila přímkové vrstvě S sítě $S^{(8)}$ vrstvy V a bod A_2 byl jejím dotykovým bodem na obálce přímek vrstvy S (resp. byl společným bodem přímek vrstvy S , degeneruje-li uvedená obálka v bod), je

$$b_3 = 0 \quad \text{a} \quad \omega_{21} = 0. \quad (16,6)$$

Klademe-li ještě

$$b_2 = 3, \quad (16,7)$$

čímž vylučujeme vrstvy $V^{(1)}$, probrané v odst. 11., fixujeme poslední sekundární parametr a podle (16,6) a (16,7) dostaneme snadno z (5,1) a (5,3):

$$\left. \begin{aligned} 3\omega_{11} &= b_1\omega_1 + 3\omega_2, & \omega_{10} &= 3\omega_1; \\ \omega_{22} - \omega_{00} &= c\omega_1 - 3\omega_2, \end{aligned} \right\} \quad (16,8)$$

kde b_1 a c jsou invarianty. Z (16,8₂) plyne známým způsobem

$$\omega_{20} = f\omega_1; \quad (16,9)$$

f je invariant. Platí tedy podle (16,6)–(16,9) pro repery studované vrstvy:

$$\left. \begin{aligned} dA_0 &= \left(-\frac{b_1 + 3c}{6} \omega_1 + \omega_2 \right) A_0 && + \omega_1 A_1 && + \omega_2 A_2, \\ dA_1 &= && 3\omega_1 A_0 + \left(\frac{b_1}{3} \omega_1 + \omega_2 \right) A_1 && + \omega_1 A_2, \\ dA_2 &= && f\omega_1 A_0 && + \left(\frac{3c - b_1}{6} \omega_1 - 2\omega_2 \right) A_2; \end{aligned} \right\} \quad (16,10)$$

$$\left. \begin{aligned} [d\omega_1] &= 0, & [d\omega_2] &= -c[\omega_1\omega_2]; \\ [db_1\omega_1] &= 3c[\omega_1\omega_2], \\ [dc\omega_1] &= (-3c + 2f)[\omega_1\omega_2], \\ [df\omega_1] &= 3f[\omega_1\omega_2]. \end{aligned} \right\} \quad (16,11)$$

Z (16,10) je zřejmé, že bod A_1 opisuje křivku Γ_1 a bod A_2 křivku Γ_2 .

Vyšetříme ještě některé speciální případy. Křivka Γ_1 nemůže degenerovat v bod, může však přejít v přímku. Snadno se zjistí z (16,10), že to nastane tehdy a jen tehdy, když

$$3c - f = 0. \quad (16,12)$$

Křivka Γ_2 nemůže přejít v přímku, může však degenerovat v bod, což nastane podle (16,10₃) jedině při

$$f = 0. \quad (16,13)$$

Při současném splnění rovnic (16,12) a (16,13), t. j. při

$$c = 0, \quad f = 0 \quad (16,14)$$

a jen tehdy, jsou křivky vyšetřované vrstvy navzájem v *centrické kolineaci* se středem v bodě Γ_2 a osou v přímce Γ_1 . Tato kolineace není nikdy elací. Vskutku, poněvadž

$$\Gamma_1 = [A_1 dA_1] = \omega_1[A_1, 3A_0 + A_2],$$

bod $\Gamma_2 = A_2$ a přímka Γ_1 neincidují.

Jestliže $b_1 = 0$, plynou z relací (16,11) rovnice (16,14). Je-li tedy vrstva $S^{(1)}$ nějaké vrstvy $V^{(2)}$ přímková, jsou její křivky navzájem centricky kolineární při pevném středu a ose kolineací; z (16,10) se pak snadno zjistí, že je tvořena kuželosečkami (viz pozn. ¹) na str. 249).

LITERATURA.

- E. Čech*: Проективная дифференциальная геометрия соответствий между двумя пространствами, Чехословацкий математический журнал, Т. 2 (77) 1952;
G. Fubini-E. Čech: Introduction à la géométrie projective différentielle des surfaces, Paris, 1931;
E. Cartan: Leçons sur la théorie des espaces à connexion projective, Paris, 1937.